

Den kildekritiske metode er en fremgangsmåde man kan anvende for at nå til en videnskabelig erkendelse af fortidens menneskeliv. Metoden opstiller nogle generelle retningslinjer for hvilke spørgsmål der er vigtige og hensigtsmæssige at stille. Det er en metode (redskab) der skal hjælpe med at undersøge kilders ophav, indhold, troværdighed og anvendelse. Når du så skal vurdere kilden i forhold til andre kilder eller i forhold til din problemformulering kan du begynde med at undersøge og beskrive ophavssituationen. Det kan du gøre ved at stille nogle simple spørgsmål til kilden:

Hvorfor skriver "forfatteren" som han/hun gør?

Vil han påvirke nogens holdninger eller adfærd?

Henvender han sig til en bestemt gruppe? Har forfatteren f.eks. et bestemt politisk, religiøst eller kulturelt syn på begivenhederne og begivenhedernes årsager og følger?

Hvilken historisk kontekst befinder forfatteren sig i? Var han underlagt censur? Var der et bestemt verdenssyn eller en bestemt kultur, da han skrev?

Er kilden troværdig?

Når du har stillet sådanne spørgsmål og klart fortæller, hvorfor du vælger at bruge og vurdere kilderne, som du gør, er du kommet et godt stykke hen ad vejen mod en god selvstændig opgave. Nedenfor er et skema over spørgsmål der kan være centrale (men alle er ikke nødvendigvis vigtige), at få besvaret omkring den enkelte kilde. Det skal bemærkes her, at der normalt bruges til historiske kildetekster, men kildekritikken skal også anvendes på andre former for historiefaglig empiri..

Det funktionelle kildebegreb

Det afgørende er hvilke spørgsmål du ønsker kilden skal besvare. Husk at en kilde altid ikke er god eller dårlig i sig selv, men er nyttig eller unyttig alt efter hvilke spørgsmål du er interesseret i at undersøge. Denne tilgang til empirien kaldes også *det funktionelle kildebegreb*.

Skema til kildekritik

Skemaet nedenfor er opdelt efter fire dele af kildekritikken - ophavsanalysen, indholdsanalysen, tendens- og troværdighedsanalysen og spørgsmålet om anvendelse. **Ophavsanalysen** har fokus på kildens ophav, dvs. hvad det er for en kilde, hvem der har produceret kilden, hvem er modtageren osv. **Indholdsanalysen** har fokus på kildens egentlige indhold, dvs. hvad der står i kilden, hvilke emner den omhandler og indholdet i forhold til den samtidige situation, debat og holdninger. **Tendens- og troværdighedsanalysen** er fokuseret på at undersøge kildens. Til sidst er der spørgsmålet om **anvendelse eller brugbarheden**, dvs. hvad kan man bruge den konkrete kilde til. Man kan også med fordel starte med at overveje brugbarheden af en kilde, da spørgsmålet om en kilde kan anvendes først og fremmest relaterer til det fokus man har som undersøger.

Ophavsanalyse

Kildetype? (fx levn eller beretning)	Brev, lov, interview, dagbog, statistik mv.	<p>En kilde kan både være levn og beretning. Alle kilder er levn om den bestemte historiske situation de er opstået i. En dagbog er et levn om hvilken håndskrift, skriveredskab, og papirtype man anvendte på en bestemt tid. En kilde kan kun bruges som beretning, såfremt den er menneskeskabt, har et meddelende element og rummer en beskrivelse af fortiden (fx en artikel der beskriver en tidligere hændelse). I forhold til det funktionelle kildebegreb, er det dog ikke væsentligt på forhånd at afgøre om en bestemt empiri er en beretning eller et levn. Det afgørende er hvad man spørger om, hvilket kan betyde at man kan lave en <i>slutning fra beretning</i> eller en <i>slutning fra levn</i>.</p>
Hvem er afsender?	Hvem har skrevet/sagt kilden? 1./2. håndsvidne	<p>Ofte er afsenderen af en kilde tydeligt markeret ved at en tekst har en bestemt forfatter(e). I forbindelse med ældre tekster, tekster fra organisationer som politiske partier, og især tekster på internettet kan det ofte være svært at afgøre, hvem den egentlige forfatter er.</p> <p>Forfatterens viden, egenskaber, holdninger, interesser, osv. (kultur, religion, politisk ståsted mv.) er af interesse, når vi skal afgøre om forfatteren havde vilje til og mulighed for at give en troværdige skildring af en begivenhed.</p> <p>Førstehåndsvidne - En kilde som er udarbejdet af en person, der selv har oplevet det, der berettes om (et øjensvidne). Alt andet lige er en førstehåndskilde mere troværdig end en andenhåndskilde.</p> <p>Andenhåndsvidne - En kilde udarbejdet af en person, der ikke selv har oplevet det, der berettes om, men har fået oplysningerne fra andetsteds (personer, aviser osv.). Til eksempel kan en dagbog både indeholde information om hvad en person selv har oplevet, og hvad forfatteren har hørt andre fortælle. Dele af dagbogen vil derfor være en førstehåndskilde mens andre dele vil være en andenhåndskilde. Det afgørende er hvilke spørgsmål du ønsker kilden skal besvare. Husk at en kilde altid ikke er god eller dårlig i sig selv, men er nyttig eller unyttig alt efter hvilke spørgsmål du er interesseret i at undersøge.</p>
Datering?	Hvornår er kilden skrevet/sagt i forhold til den beskrevne begivenhed?	<p>Tidspunktet for kildens tilblivelse er vigtigt. Hvis der er gået lang tid mellem en begivenhed og beskrivelsen af begivenheden er der risiko for, at detaljer glemmes, eller at beskrivelsen bliver farvet af eftertidens syn på begivenheden.</p>
Konteksten?	Den historiske kontekst Hvem er kilden skrevet/sagt til?	<p>Den historiske kontekst refererer til den tid og de forudsætninger som kilden er blevet til under. Var der censur da en bog eller en avis blev trykt har forfatteren været forhindret i at skrive visse ting. Hvis en biografi af A.P. Møller er skrevet på en tid, der hyldede</p>

		<p>store iværksættere og industrimænd, er det et forhold, som må tages med i vurderingen af kilden.</p> <p>Er kilden adresseret offentligheden eller er det privat kommunikation mellem få individer? Hvem der er modtager kan have betydning for indholdet af kilden.</p>
Forhold til andre kilder?	Primær eller sekundær kilde?	<p>Disse begreber henviser til noget andet end spørgsmålet om kilden som førstehånds- eller andenhåndsvidne. Spørgsmålet om primær eller sekundær kilde handler om kildens uafhængighed eller afhængighed af andre kilder, som beretter om det samme emne. Den primære kilde er den (eller de) af de eksisterende kilder, som først omtaler en begivenhed. Sekundære kilder har deres information om en begivenhed fra den eller de primære kilder samt eventuelt fra andre sekundære kilder. Det kan f.eks. være i form af afskrifter, uddrag, referater eller lignende. Den primære kilde kan både være en 1. og en 2. håndskilde.</p> <p>Sekundære kilder er altid produceret efter den primære kilde, men det er historikerens spørgsmål, der afgør, om den enkelte kilde er primær eller sekundær kilde. Eksempel: Vil du vide hvad der foregik på et bestemt møde for 100 år siden er mødereferatet en primær kilde. Det samme er et dagbogsnotat skrevet af én der ikke selv deltog på mødet, men har hørt hvad der skete gennem en kollega. Senere beskriver en historiker hvad der foregik på mødet ud fra de oplysninger der findes i dagbogsnotatet og mødereferatet. Historikerens tekst er baseret på et førstehåndsvidne (referatet) og et andenhåndsvidne (dagbogsnotatet). Begge beretninger er primære kilder (nærmest begivenheden), mens historikerens tekst er en sekundær kilde (baseret på oplysningerne fra primære kilder).</p>

Indholdsanalyse

Indhold?	Hvad står der/siges der i kilden?	Det er selvfølgelig relevant at undersøge kildens indhold
Emner	Hvilke emner behandles i kilden?	Kan det genkendes/opstilles nogle forskellige temaer eller emner kilden omhandler eller beskriver.
Indholds-kontekst	Hvilken større sammenhæng indgår kildens indhold i?	Sammenhængen angår fx større samfundsmæssige forhold. Det kan fx være spørgsmålet om religiøse brydninger, kønsforhold, udvikling i rettigheder mv. Altså forhold der kan sættes i kontekst af den historiske samtid kilden er fra og/eller behandler.

Troværdigheds- og tendensanalyse

Tendens (motiv)?	Har kilden tendens? Har afsenderen et formål med kilden? I givet fald hvilken (hver kritisk over for teksten)?	Kildens tendens er et spørgsmål om hvorvidt der i teksten ligger et bestemt, overordnet syn på det emne som kilden skal bruges som kilde til. Er der f.eks. et gennemgående positivt eller meget kritisk syn de begivenheder eller personer der beskrives?
Troværdighed?	Er kilden pålidelig?	Kildens troværdighed handler om, hvorvidt kilden virker pålidelig. Forsøg altid at kontrollere om årstal, personer, geografiske lokaliteter mv. er korrekte. Hvis faktuelle oplysninger er upræcise eller direkte forkerte giver det grund til mistænksomhed. Det samme er tilfældet, hvis teksten er dårligt skrevet eller er fyldt med stavefejl. Husk dog at der kan være gode grunde, f.eks. hvis et brev eller en kladder er blevet skrevet i hast.

Brugbarhed

Anvendelse? Det funktionelle kildebegreb	Hvad kan vi bruge kilden til?	For det første er det vigtigt at gøre sig klart, at der ikke findes "dårlige" kilder. Det kommer helt an på problemformuleringen hvilke kilder, der kan bruges. Nazistisk propaganda kan f.eks. ikke sige noget om "hvordan jøderne var", men det kan sige noget om "hvordan nazisterne ønskede at fremstille jøderne". Derfor skal du tænke meget over dit valg og kilder og din brug af kilderne.
---	-------------------------------	---

Inspiration/litteraturliste:

<http://historiebutik.saxo.ku.dk/kildekritik/Kristensen>,

Bent Ega Kristensen (2007): Historisk metode. Hans Reitzels Forlag.